

19.02.2023

MARAŞ DEPREMİ İLK GÖZLEM RAPORU

ÖZGÜRLÜK İÇİN HUKUKÇULAR DERNEĞİ İSTANBUL ŞUBESİ MARAŞ DEPREMİ İLK GÖZLEM RAPORU

GİRİŞ

06.02.2023 tarihinde saat 04.17’de Maraş ili Pazarcık ilçesinde 7.7 büyüklüğünde Elbistan Merkezli 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. Resmi verilere göre ilk iki büyük depremin ardından 4.734 artçı deprem meydana gelmiş ve bu depremlerden; Maraş, Antep, Urfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Kilis, Malatya, Elazığ ve Rojava olmak üzere büyük bir bölge etkilenmiştir. Afet ve Acil Durum Başkanlığı’nın (AFAD) verilerine göre 38.044 kişi hayatını kaybetmiş, 108.068 kişi ise yaralanmıştır. Oysa deprem sahasında bulunan birçok uzman ölü ve yaralı sayısının resmi olarak açıklanan sayının üzerinde olduğunu zira henüz enkaz altında binlerce kişi olduğuna dikkat çekmektedir.

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği üyesi hukuk fakültesi öğrencileri, stajyer avukatlar ve avukatlar tarafından ilk günden itibaren yardım çalışmalarına aktif şekilde katılarak depremden etkilenen yurttaşların maruz kaldıkları hak ihlalleri ve yaşadıkları sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Deprem bölgesinde yardım çalışmalarına katılan ve gözlem yapan üyelerimizin tespit ettiği ihlallerin yanı sıra depremin ilk gününden itibaren sosyal medya ve çeşitli haber kaynakları taranarak alınan veriler ile işbu rapor hazırlanmıştır. Rapor; yaşanan sorunlar ve hak ihlallerini görünür kılmayı amaçlamanın yanısıra depremden etkilenen yerlerde ilk 10 gün içinde yaşanan sorunların neden ve sonuçlarına yönelik durumun şeffaf bir şekilde kamuoyuna aktarılması ve başta suç duyuruları olmak üzere yapılacak başvurulara ilişkin kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla kaleme alınmıştır.

Raporda her bir ilin özgün durumları ile tespit edilen hak ihlalleri ele alınacaktır.

ADANA

Nüfusun 2.274.106 olduğu Adana ilinde deprem nedeniyle meydana gelen yıkımın özellikle “Yeni Adana” olarak anılan “Çukurova” ilçesinde görüldüğü, tek katlı binaların bulunduğu “Eski Adana” bölgesinde ise binalarda hasar oluşmasına rağmen yıkımın Çukurova ilçesindeki kadar sert yaşanmadığı gözlemlenmektedir. Yıkım en yoğun şekilde Çukurova ilçesinde bulunan Turgut Özal ve Süleyman Demirel Bulvarlarında meydana gelmiştir.

Şehire ulaşımında genel olarak bir problem yaşanmamıştır. Sahadan alınan bilgilere göre Adana'nın pilot bölge seçilmesi nedeniyle Şakirpaşa Havaalanına sivil uçuşlar depremin ilk günlerinde kısıtlanarak yurtiçi ve yurtdışından gelen aynı yardımlar ve kurtarma ekiplerine tesis edilmiştir.

Şehirde yıkılan bina sayısı net olarak bilinmemekle resmi makamlar tarafından 24 olarak açıklanmıştır. Ancak hasarlı bina sayısı çok fazla olduğundan vatandaşların birçoğu evlerine girememektedir.

Adana'da enkaz arama kurtarma çalışmaları Hatay ve diğer bölge illere göre daha erken bitirilmiştir dolayısıyla güncel durumda enkaz altında kimsenin bulunmadığı yine resmi makamlarca belirtilmiştir.

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca tarafından yapılan açıklamaya göre Adana'da ölü sayısı 408, yaralı sayısı ise 7 bin 450'dir. Sonrasında bu sayının 418'e çıktığı öğrenilmiştir.

Yıkımın olduğu bölgelere ilk müdahale depremin birinci günü itibariyle bölge insanı, mahalle sakinleri ve AFAD ekipleri tarafından yapılmıştır. Enkaz arama kurtarma çalışmalarına ilk olarak şehirde yaşayan vatandaşlar gönüllü olarak başlamıştır.

Şehirde orta-üst sınıfın yaşadığı bölgelere yardım, yoksul ve azınlık grupların yaşadığı bölgelere göre daha hızlı ulaşmıştır. Temen yani Roman halkın yaşadığı Yüreğir 19 Mayıs Mahallesi'nde hiç can kaybı yaşanmamakla beraber zaten yoksulluk çeken halk, evlerinin hasar gördüğünü, yardımın kendilerine hiç ulaşmadığını, korktukları için evlerine giremediklerini ifade etmişlerdir.

Yardım ekiplerinin şehir için yeterli sayıda olduğu; siyasi partilerin, sivil toplum kuruluşlarının, yurtdışından gelen arama kurtarma ekiplerinin ve AFAD'ın bölgede faaliyet yürüttüğü gözlemlenmiştir.

Adana Şehir Hastanesi deprem nedeniyle yıkılmamıştır. Özellikle Hatay'dan gelen hasta ve yaralıların bakımı ve müşahede altında tutulmaları amacıyla kullanılmıştır. Ancak diğer illerden gelen hasta sayılarına göre hastane personelinin yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir.

Yıkımın en yoğun görüldüğü Çukurova ilçesinde semt pazar alanına çadır kent kurulmuştur. Ayrıca bazı özel okulların spor salonları da konaklama için halka tesis edilmiştir. Çukurova ilçesinde yüksek katlı evlerde yaşayan vatandaşların bir kısmının tek katlı müstakil evlerde yaşayan tanıdıklarının yanına sığındığı öğrenilmiştir.

Gıda ihtiyacının belediye, bölgenin gönüllü restoran işletmecileri, çeşitli siyasi partilerin organize ettiği yemek dağıtımları sayesinde karşılandığı ancak bu dağıtımlarda yeterli organizasyonun ve sürekliliğin sağlanamadığı öğrenilmiştir. Aynı zamanda çadır kentlerin ve gıda yardımlarının, yoksul ve azınlık halkın yaşadığı mahallelere ulaşmadığı bilgisi edinilmiştir. Yüreğir bölgesinde yaşayan yoksul halk, kendilerinin hakir görüldüğü için yardımların ulaşmadığını düşündüklerine ilişkin açıklamalar yapmışlardır.

Uzmanlar bölgede tuvaletin yetersiz olması nedeniyle enfeksiyon riskinin arttığını, ishal vakalarında artış yaşanabileceğini ayrıca deprem bölgelerinde üst solunum yolları enfeksiyonlarına ilişkin riskin de arttığını açıklamıştır.

Depremzedeler için en zorlu durumlardan birinin enkazdan çıkartılacak cenazenin tanınabilir durumda olup olmadığını bilmeden beklemek olduğu gözlemlenmiştir. Vatandaşlar teşhis yapamadıkları için hastanede, morgda, mezarlıklarda, enkaz başlarında cenazelerini aradıklarını ifade etmişlerdir. Tanınmayacak durumdaki cenazeler için yakınlarından DNA testi için örnek alındığı bilgisi edinilmiştir. AFAD, konuya ilişkin olarak depremde hayatını

kaybeden ve kimliği belirlenemeyen cenazelerin 24 saatlik bekleme süresinden sonra DNA, parmak izi örneği ve fotoğrafı alınıp, dini vecibelere uygun defnedileceğini duyurmuştur.

Yaşanan yıkımın ardından Adana Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından haklarında ‘Olası kastla yaralama ve öldürme’ suçundan yakalama kararı çıkarılan ve aralarında yıkılan 11 binanın müteahhitleri, inşaat mühendisleri, statikten sorumlu fenni mesul ve kooperatif yöneticilerin de bulunduğu 15 kişi gözaltına alınmıştır.

ADIYAMAN

Toplam nüfusu 635.169 olmakla birlikte merkez nüfusu 316.140 olan Adıyaman’ın merkez ilçe dahil 9 ilçesi ve 406 köyü bulunmaktadır.

7 Şubat 2023 Salı günü sabah saatlerinde Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay tarafından yapılan resmi açıklamaya göre, yıkılan bina sayısının Adıyaman merkez de 923, il genelinde toplam 1939 olarak tespit edildiği belirtilmiştir. Bunların arasında belediye hizmet binası da bulunmaktadır. Yıkılan bina sayısı ve içerisindeki ortalama daire sayısı hesaplandığında en az 20 bin dairenin enkaz altında kaldığı tahmin edilmektedir fakat bu rakamlar tahmini olup resmi olarak açıklanmamıştır.

Sahadaki gözleme göre, Adıyaman ilinde meydana gelen depremde; Adıyaman şehir girişinden çıkışına kadar, şehrin kuzeyinden güneyine sağlı sollu, Atatürk Bulvarı boyunca, ikinci çevreyolu, eski şehir merkezi olarak adlandırılan şehir merkezi, Bahçelievler-Turgut Reis mahalleleri ve o çevrelerinde çok sayıda binanın yıkıldığı ve bina hasar oranının tahmini olarak %80 olduğu, kullanılabilen bina sayısının %20’yi geçmediği belirtilmektedir. Ağır hasarlı ve yıkılan evler içerisinde, Adıyaman’da tanınan Zümrüt İnşaat’a ait lüks, yeni evlerin de olduğu belirtilmektedir. Gölbaşı, Besni Çelikhan ilçeleri de ciddi hasar almıştır.

Depremi yaşadığı ilk andan itibaren şehrin altyapısı çökmüş ve bütün iletişim ve ulaşım yolları tıkanmıştır. Şehrin en önemli ulaşım yolu olan Atatürk bulvarı üzerindeki binaların yıkımı, ulaşımı ciddi derecede engellemiştir. Yağan Karın yoğunluğu ve yüksek bölgede olması nedeniyle Sincik tarafındaki köy yolları kapanmıştır.

Depremi ikinci gününde saat 11.00 itibariyle afetle ilgili sevkiyat yapan araçlar ve görevli araçlar hariç sivil araçların Adıyaman iline girişi durdurulmuştur. Adıyaman’a karayolu ile ulaşım otoyollarında ve çevre tarım arazilerinde de büyük hasar meydana gelmiş, yollarda kilometrelerce uzunluğunda çatlak ve yarıklar oluşmuştur. Adıyaman’a Akdeniz’den ulaşım da köprü görevini gören Adana-Antep otoyolu hasar almış, Adıyaman-Çelikhan-Sürgü yolu Balık Burnu Köprüsü yıkılmış, Adıyaman-Gölbaşı- Malatya arası heyelan ve tünelde beton dökülmesi nedeniyle ulaşım kapatılmış ve bunun gibi pek çok bölgeye ulaşım yollarında hasar meydana gelmiştir. Otoyolların belirli onarımları yapılmış ekiplerin çalışmasının ardından kontrollü olarak ulaşım açılmıştır. Ulaşımın kontrollü şekilde sürdüğu otoyolda, ekiplerin onarım çalışmaları sürmeye devam etmiştir. Adıyaman’a 48 saat giriş yasağından sonra şehre girişler kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Adıyaman’da enkaz altında 150-200 bin arasında insanın mahsur kaldığı tahmin edilmektedir. Adıyaman’da depremin 5. Gününde 3 bin 225 kişinin hayatını kaybettiği, 12 bin 32 kişinin ise yaralandığı açıklanmış, ölüm ve yaralanma sayısı gün gün artarak devam etmiştir. Ancak açıklanan girişte de açıklandığı üzere rakamların gerçeği yansıtmadığı ve bu sayıların çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Bölgeye ilk 24 saat devlet afet yönetim kurum ve organizasyonları ulaşmamıştır. Çevre illerden gelen gönüllü kişiler, sivil toplum örgütleri ve yerli halk enkazlara fiziki güç ve ekipmansız müdahale etmeye çalışmıştır. 48 saatin sonunda bölgeye genel olarak Merkeze; profesyonel ekipler, yurtdışı arama kurtarma ekipleri, çevre illerin belediye kuruluşları, AFAD kademeli

olarak gelmeye başlamış, fakat hiçbir zaman yeterli olmamış, ciddi bir koordinasyon eksikliği yaşanmıştır.

Köy ve kırsala ulaşım ve arama kurtarma çalışmaları yetersiz kalmıştır. Depremin yaşandığı ilk 1 haftaki süreç ele alındığında merkez, ilçeler ve kırsal alanlardaki yüzlerce enkaza müdahale edilmemiştir. Depremin ilk 4 günü enkazlardan sesler gelmeye devam etmiştir. Bazı bölgelerde termal kameralarla yaşayanların tespiti yapılmasına rağmen arama kurtarma çalışmalarında yaşanan koordinasyon sorunu nedeniyle bir çok insan canlı olarak kurtarılabilecekken ölümlerine sebep olunduğu gözlemlenmiştir.

Depremzedeler yakınlarını enkaz altından kurtarmaya çalışmak için vinç gibi iş makinalarını bireysel çaba ile sağlamaya çalışmıştır. Geç ve yetersiz müdahale nedeniyle ölü sayısı artmıştır. Depremin 8. ve devam eden günlerinde merkezde çok az insan kalmış, şehir tahliye sürecine girmiş, iş makinaları şehri terk etmeye başlamış, yalnızca cenazelerini bekleyen insanların enkazların önünde olduğu görülmüştür.

Sağlık hizmetlerinde de belirli sorunlar baş göstermiştir. Şehirde sadece Adıyaman Şehir ve Devlet hastanesi faaliyet göstermektedir. Diğer hastaneler, hasarlı olması nedeniyle kullanılamamıştır. İlk günlerde sahra hastanelerinin kurulmamış olması, sağlık hizmetlerinin iyi koordine edilmemesi, sağlık personelinin yetersiz kalması, yaralılara tıbbi müdahale gerektirecek hastane koşullarının sağlanmaması beraberinde bir kaos ortamı oluşturmuştur. İlde bulunan ve hizmet vermeye çalışan sağlık personellerinin, yoğunluk nedeniyle hastaların ihtiyaç duyduğu tıbbi desteği sağlayamadıklarını belirtmiştir. Morglarda yeterli sayıda yerin bulunmaması hayatını kaybedenler ile yaralıların iç içe olduğu bir durum yaratmıştır. Bu süreçler aynı zamanda sağlık personelleri üzerinde de büyük psikolojik yıkımlar yaratmıştır.

Bölgeyi ciddi derece toz-duman kaplamış, cenazelerin çoğunun ilk 48 saat enkaz altından çıkarılamaması ve çıkarılan cenazelerin sokaklarda bekletilmesi nedeniyle kokmalar başlamış, şehrin altyapısının çökmesi nedeniyle tuvalet ihtiyacının karşılanmasında zorluk yaşandığı görülmüştür. Bölgede yaşanan bu sıkıntıların salgın hastalık riskini önemli ölçüde etkilediği ve bölgede acil olarak halk sağlığı için tedbir alınması gerektiği sahadaki hekimler tarafından aktarılmıştır.

Baş gösteren bir diğer sağlık problemi de, vatandaşların ilaca erişiminin sağlanmaması olmuştur. Vatandaşların ilk günlerde ilaca erişimi olmamış, ilerleyen günlerde seyyar eczaneler kurulmuş ve ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmıştır. Ancak farklı bölge ve mahallelere eşit şekilde bir dağıtım olmaması nedeniyle insanların ilaca erişimi zorlaşmıştır. Bölgedeki tüm altyapı çöktüğü için insanlar buldukları bölgeden belli bir süre hareket edememiştir. İletişim kanalları tıkanmıştır.

Şehirde en büyük sorunların başında barınma, ısınma, seyyar tuvalet gibi temel ihtiyaçlar gelmektedir. Gıda sorununun çözümü 48 saatin sonunda ancak çözülebilmiştir. Valilik, AFAD ve devlet kurum kuruluşlarının dışındaki yardımların şehre girişine izin vermemiş ve yardımları belirli süre bekletmiştir. Sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler ile gönüllüler kendi yardım ve koordinasyonlarını sağlayarak depremzedelere ulaşmaya çalışmıştır. İl dışından tırlarla bireysel gönderilen yardımların dağıtımında ciddi sıkıntılar yaşanmış ve rastgele yerlere atılarak yardımların ziyan edildiği de görülmüştür.

Hava sıcaklığının eksilerde olduğu şehirde en temel ihtiyaçların başında çadır ve ısınma gelmesine rağmen bu ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalınmıştır. AFAD tarafından kurulan çadır kentlerde önemli eksiklikler olduğu, çadırların yerleşim yeri itibarıyla yangın ve bulaşıcı hastalık riskini taşıdığı görülmüştür. Depremin 1. haftasından sonra yardımseverler tarafından Börkenek civarı 30 bin kişilik çadır kent kurulmuş ve 24 saat sıcak yemek dağıtımı yapılmıştır.

Hayatını kaybeden vatandaşların yakınlarına, cenazelerinin kimlik tespitinin yapılmasının ardından ölüm raporu verilmektedir. Yakınların cenazelerini teslim alıp; Adıyaman Yeni Mezarlıkta iş makineleri ile kazılan mezarlara toplu şekilde yan yana dizerek defnettikleri aktarılmıştır. Bu defin işleminde cenazeler ceset torbalarıyla ya da kıyafetler ile birlikte defnedilmiştir. Kimlik tespitinin yapılmadığı durumlarda AFAD cenazelerin 24 saat bekleme süresinden sonra DNA, parmak izi örneği alınıp, dini vecibelere uygun defnedileceği açıklamıştır. Ancak sahada çoğu yerde savcılarının yetersiz kaldığı, günlerce enkazda bekleyen cenazelerin, olağanüstü koşullar sebebiyle yıkanamadan kefenlendiği, cenazelerin sokaklarda uzun süre bekletildiği de görülmüştür.

Açıklanan resmi rakamlardaki vefat sayısı ile gerçekler örtüşmemektedir, depremin meydana geldiği tarihten 10 gün geçmesine rağmen vatandaşlar, enkaz altında halen binlerce cenazenin olduğunu aktarmıştır.

Depremin ilk 48 saatinde şehirde yoğun bir kolluk görülmemiştir. Bölgede OHAL ilan edilmesi ve 48 saat süre ile giriş çıkışların yasaklaması itibariyle şehir giriş çıkışlarına yoğunlaşmıştır. Yerel halkın arama kurtarma çalışması yapmayan yetkilileri protesto etmek için Adıyaman Valiliği'ne yürümleri üzerine Ulaştırma Bakanı Adil Karaismailoğlu ve Vali Mahmut Çuhadarın araçlarına binerek bölgeyi terk etmek zorunda kalmışlardır.

Bölgeye gelen yardımlarda belirli ayrımların gözetildiği görülmüştür. Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde faaliyet gösteren Barzani Vakfı tarafından arama kurtarma çalışmalarında kullanılmak üzere Adıyaman'a gönderilen iş makinelerinin bekletildiği ve çalışmalara katılmalarına müsaade edilmediği görülmüştür.

Arama kurtarma çalışmaları sırasında kişinin kurtarılmasına hizmet etmeyen görev devralma iddiaları gündeme gelmiştir. Arama kurtarma çalışmalarının yapıldığı esnada enkazda yaşayan kişiler tespit edilmesi üzerine kurtarma çalışmalarına başlandığı ancak enkazdaki kişinin çıkarılma anından önce, başka bir kurumun (AFAD) enkaz bölgesine geldiği, diğer çalışma yapan kurumu bölgeden uzaklaştırmak suretiyle olaya el koyduğu ve tüm çalışmayı kendi kurumları yapıyor gibi basına sunduğu birçok depremzede tarafından ifade edilmiştir.

DİYARBAKIR

Toplam 1.804.880 nüfusu olan Diyarbakır ilinde 7'si şehir merkezinde olmak üzere toplam 23 binada yıkım meydana gelmiştir.

Deprem sonrası bölgede ulaşım sorunu yaşanmamıştır. Depremin gerçekleştiği geceyi takip eden sabah ilçelerde ve özellikle il merkezinde trafik sıkışıklığı yaşanmış ancak öğleden sonra bu sorun yapılan çağrılar üzerine büyük oranda çözülmüştür. Ana yollarda ise hasar meydana gelmemiştir.

Resmi verilere göre deprem nedeniyle 386 kişi yaşamını yitirirken 902 kişi ise yaralı olarak kurtulmuştur. Diyarbakır Kent Koruma ve Dayanışma Platformu tarafından yapılan açıklamaya göre ise kentte 17.02.2023 tarihi itibariyle 399 kişinin vefat ettiği, 902 kişinin ise yararlı olduğu tahmin edilmektedir.

Bölgede yardım ekiplerinin müdahalesi depremden bir saat sonra AFAD ve kentteki gönüllülerin koordinasyonuna dayalı olarak gerçekleşmiştir. Diyarbakır Kent Koruma Ve Dayanışma Platformu'nun girişimleri üzerine AFAD'ın envanterinde olması gereken iş manikaları, spiraller, hiltiller, mobil kompresörler, eldiven, maske, ışık kaynağı gibi tespit edilen eksiklikler enkaz alanlarına ulaştırılabilmıştır.

Bölgede müdahale edilmemiş veya yardım ulaştırılması gereken yerleşim yeri kalmamıştır. Ancak arama kurtarma çalışmalarının yavaşlığı hususunda özellikle Sözel Apartmanı enkazındaki insanların yakınlarının medyaya yansıyan yakınmaları söz konusudur. Yine, 9. günde cansız bedenine ulaşılan meslektaşımız Avukat Serhan Özdemir ve Özdemir ailesinin 8 ferдинin yaşamını yitirdiği Galeria enkazında, süreç boyunca aile ve enkaz altındaki diğer ailelerin (Örneğin Yapıcı ailesi) yakınları arama kurtarma çalışmalarını yetersizliğini defalarca dile getirmiştir.

Arama kurtarma çalışmalarında görev alan personel sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte AFAD, Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE), 112 Acil sağlık, polis, jandarma ve itfaiye ekipleri, gönüllüler ve Diyarbakır Kent Koruma ve Dayanışma Platformu ve bileşeni olan 84 kuruluş arama kurtarma çalışmalarında yer almaktadır.

Diyarbakır'da Selahaddin Eyyubi Devlet Hastanesi ve birkaç ASM'de çatlaklar olmasına rağmen hizmete devam etmemeyi gerektiren ciddi bir hasar olmadığı tespit edilmiştir. Bunun dışında şehirde yıkılan veyahut zarar gören hastane bulunmamaktadır. Aynı zamanda şehirdeki hastaneler diğer deprem bölgesinden gelen yaralılara hizmet vermektedir. 15 Şubat 2023 itibarıyla Malatya, Maraş ve Hatay'dan gelen 100'ü aşkın hasta Diyarbakır'daki hastanelerde yatarak tedavi görmektedirler.

Bölgede ihtiyacı karşılayacak yeterli sayıda sağlık personeli bulunmaktadır. Deprem ardından hızla bölgeye giden Türk Tabipleri Birliği (TTB) heyeti, çevre illerden gelen hekimler ve sağlık emekçileri ile birlikte kentteki sağlık sorunlarını gidermek amacıyla seyyar revir kurmuştur. Bölgede gerekli ve yeterli ilaç temini bulunmakta olup buna ilişkin halk bir sorun yaşamamıştır.

Depremzedelerin konaklama ihtiyacı ilk günden itibaren özel işletmeler, belediyeye ait işletmeler, parklar, spor tesisleri ve belirlenen toplanma alanlarında kurulan çadırlar aracılığıyla giderilmektedir. Diyarbakır Kent Koruma ve Dayanışma Platformunun (DKKD) bileşeni olan Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nın girişimleriyle işletmeler ve organize sanayi bölgelerinde barınmaya elverişli noktalar toplanma alanı olarak belirlenmiştir. Gıda ihtiyacı da Kriz Masası koordinasyonunun aracılığıyla sağlanmaktadır. Bölgede deprem sonrası hem AFAD'ın hem de DKKD ve Valiliğin koordinasyonu ile yaklaşık 15 noktada çadır kent kurulmuştur.

Kadın ve çocuk dernekleri psiko-sosyal destek alanında depremin 2. Gününden itibaren sahada çalışma yürütmektedirler. Amed Sağlık Platformu bileşeni olan Mezopotamya Psikologlar İnisyatifi ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Diyarbakır Şubesi tarafından çocuk ve erişkinler için psikososyal destek çalışmaları planlanmaktadır.

Bölgede yeterli sayıda tuvalet/banyo ise bulunmamaktadır. Yine, Diyarbakır Tabip Odası tarafından 8 bölgede çadır kentlerin kurulmasının ve ilgili seyyar tuvaletlerin öngörülen standartlarda (çadırların ve tuvaletlerin belli bir mesafede konumlandırılması gibi) kurulmuyor oluşunun salgın hastalık riski teşkil ettiği uyarısı yapılmıştır.

Diyarbakır Tabip Odası, İl Sağlık Müdürlüğü ve 112 Komuta Merkezi ile deprem sonrası iletişime geçmiştir. Valilik bünyesinde kriz masası oluşturulmuş ancak Diyarbakır Tabip Odası'nın bu kriz masasına dâhil olma isteği kabul edilmemiştir.

Diyarbakır'da depremde hayatını kaybedenlerin cenazeleri yapılan otopsi ve teşhis işlemi sonrası Yeniköy Mezarlığı'na götürülmüştür. 14 Şubat 2023 tarihi itibarıyla Yeniköy Mezarlığı'nın kapasitesi dolmuştur.

ANTEP

Nüfusu 2.154.051 olan Antep'te, İslahiye ve Nurdağı başta olmak üzere iki merkez ilçe olan Şahinbey ve Şehitkamil ilçeleri dahil 4 (dört) merkezî yerleşim biriminde ve bu yerleşim birimlerine bağlı mahallelerde yıkım meydana gelmiştir.

Depremelerin yaşandığı ilk günde KGM tarafından, yolda oluşan çökmeler nedeniyle Narlı-Nurdağı, Osmaniye-Antep ve Antep-Osmaniye istikametlerinde yolların araç trafiğine tamamen kapatıldığı açıklanmıştır. 08.02.2023 tarihinde Cumhurbaşkanı yardımcısı Fuat OKTAY tarafından "Konya ve Kayseri'de kapanan yollar açılmış durumdadır. Nur Dağı'ndaki bölgede ulaşım açılmış durumdadır. Afet bölgesine lojistik anlamda destek verebilmemizle ilgili bize sıkıntı verecek kapalı hiçbir yolumuz kalmamıştır. Neredeyse kapalı yolumuz kalmamıştır." açıklaması yapılmıştır. Antep ve bağlı merkezlerin giriş-çıkışlarında kolluk engeli ile ilgili bir bilgi edinilmemiştir.

Depremden en çok etkilenen şehirler arasında yer alan Antep'te deprem sonrası 1 milyona yakın kişi evlerine girememiştir. Edinilen bilgilere göre 581 bina yıkılmıştır. İslahiye ve Nurdağı ilçelerinde bazı resmi kurumlara ait binalar dışında kullanılabilen bina sayısının çok az olduğu görülmüştür. Bu ilçelerde depremzedelerin büyük bir kısmı evsiz kalmıştır.

Bölgeden gelen aktarımlara göre enkaz altında kalan kişi sayısı 180.000 olarak ifade edilmektedir. Ancak Antep özelinde herhangi bir resmi açıklamaya ulaşılammıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere Antep'te arama kurtarma çalışmalarının yapıldığı 1324 bina olduğu düşünüldüğünde 20.000-30.000 arasında kişinin enkaz altında olduğu düşünülmektedir.

12.02.2023 akşam saatlerinde Bakan Murat Kurum tarafından yapılan açıklamada ölü sayısının Antep için 3.273 olduğu, 13.325 kişinin ise yaralandığı belirtilmiştir.

Büyükşehir Belediyesi Başkanı Fatma Şahin tarafından Antep merkez ilçelerinde meydana gelen yıkımlara ilk gün müdahale edildiği bilgisi paylaşılmıştır. Ancak bu bilgi depremin en yıkıcı olduğu İslahiye ve Nurdağı ilçeleri için ayrıca ifade edilmemiştir. Yine valilikçe müdahaleye ilişkin bir açıklama yapılmamıştır.

Gönüllü ekiplerin depremin gerçekleştiği ilk günden itibaren Nurdağı ve İslahiye'ye yetişme çabası içinde oldukları görülmekte olup bu ekiplerin de yeterli olmadığı, bilhassa yukarıda ifade edildiği üzere karayollarından doğan aksaklıklardan dolayı etkili bir arama-kurtarma çalışması yapılamamıştır. Bunun yanında yardım dağıtım noktasında da sorunlar ve gecikmeler yaşanmıştır. Bu gecikmelerin bir diğer nedeni olarak da kırsal kesimlerde meydana gelen heyelanlar olmuştur.

Özellikle depremin en etkili olduğu İslahiye ve Nurdağı ilçelerinde birçok depremzede ilk gün yardım ekibinin bulunmadığı ve arama-kurtarma çalışmasının olmadığını ifade etmiştir. Nurdağı ve İslahiye'ye müdahalenin ancak üçüncü günde yapıldığı bilgisi bölge halkı ve bölgeye giden sivil ekipler tarafından ifade edilmiştir. Nurdağı ve İslahiye'de arama-kurtarma çalışmalarına ve yardım dağıtım çalışmalarına katılan gönüllü insanlar tarafından bu ilçeler için yolların çökmesi ve koordinasyon sorunu nedeniyle müdahalenin geciktiği bilgisi paylaşılmıştır.

Bölgede bilhassa köylere, ulusal basının görmezden gelmesi ve göz önünde olan yerleşkeler olmamasından kaynaklı olarak, müdahalelerin geciktiği ve buna bağlı can kaybının arttığı gözlemlenmiştir.

Deprem bölgelerinin tümünde yaşanan koordinasyon sorunu Antep bölgesi için de depremin etkisini katlandırarak can kaybının artmasına ve yardımların ihtiyaç sahiplerine vaktinde ulaştırılamamasına neden olmuştur.

Bölgede yaralı sayısının çok fazla olmasından ve mevcut hastanelerin bu yükü kaldıramamasından dolayı bazı okulların hastaneye çevrilip hizmete sokulduğu bilgisi

edinilmiştir. İslahiye’de de BAE’nin sahra hastanesi açtığı yerel basın tarafından haberleştirilmiştir. Gönüllü ve kendi imkanlarıyla bölgeye giden sağlık personelinin edindiğimiz bilgilere göre sağlık personeli sayısının yeterli olmadığı ifade edilmiştir.

Nurdağı ve İslahiye için ilaç temin edilmesinde ilk üç gün çok zorluk yaşandığı görülmüş olup, depremin sekizinci günü itibariyle ilaç sorununun büyük oranda aşıldığı gözlemlenmiştir.

Konaklama ve gıda ihtiyacının şehir ve ilçe merkezlerinde büyük oranda giderildiği ancak kırsal kesimlerde bu ihtiyaçların büyük sorunlara kapı açtığı insanlarca ifade edilmiştir. Antep şehir merkezinde 17.027 çadır ve 1.522 konteynerden oluşan çadırkent kurulmuştur. İslahiye ve Nurdağı’nda da çadırkent kurulduğu ulusal basın tarafından paylaşılmıştır. Ancak bu çadır kentlerin depremin yıkıcılığı ve nüfus göz önüne alındığında yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Bölgenin kırsal kesimlerindeki depremzedeler, çadır ihtiyacının karşılanmasında da yetersizlik olduğunu belirtmişlerdir.

Diğer bölgelerde olduğu gibi Antep bölgesinde de depremzedelerin ve ekiplerin tuvalet ihtiyacının karşılanmasında eksiklik olduğu görülmektedir. Depremin etkili olduğu yerlerde tuvalet olarak sadece hastane ve okul gibi bazı kamu binaları bu işlevi görmüştür.

Enkaz kaldırma çalışmalarında molozların nüfusun yoğun olduğu yerlerde tutulması salgın hastalık riski oluşturmaktadır. İnsanlar ve görevli ekipler tarafından acil maske talep edilmiştir.

Arama-kurtarma ekiplerinin yeterli olmadığı yerlerde yakınlarını enkaz altından ölü olarak çıkartanların olduğu, kimlik tespiti yapılmadan gömülme durumlarının gerçekleştiği, bu nedenle gerçek anlamda ölüm ve yaralanma sayılarının tespitinin güç olduğu gözlemlenmiştir.

AFAD ve kolluk birimleri tarafından gelen bazı yardımların engellendiği, gelen yardımlara el konulduğu gözlemlenmiştir. Yine Nurdağı ilçesinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) tarafından Batman ve Siirt illerinden ısınma amacıyla gönderilen yardımların bulunduğu tır ve kamyonlara el konulmuştur.

HATAY

1,61 milyon nüfusa sahip olan Hatay’ın Antakya, İskenderun, Defne, Samandağ Kırıkhan ve Altınözü ilçelerinde deprem sonrası ciddi hasarlar meydana gelmiştir. Bölgede depremde yıkım meydana gelmeyen tek ilçe Erzin olmuştur.

Depremin 2. ve 3 günlerinde Hassa ilçesinin köylerinde yıkımın daha fazla olduğu enkaz altında kalan insan sayısının da fazla olmasına rağmen yardım gitmeyen, ulaşılamayan köylerin sayısının oldukça fazla olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Deprem nedeniyle Hatay Havalimanı’nın pistinde hasar meydana gelmiştir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından ancak 6 gün sonra onarılarak hizmet vermeye başlanabilmiştir. Depremin etkisiyle Antakya Demirköprü Reyhanlı karayolunda depremin etkisiyle yarıklar oluşmuş, yarıkların içine araçların düştüğü tespit edilmiştir.

Depremlerin ardından Hatay İskenderun’da deniz seviyesi yükselmiş ve sahil kesimindeki yollar, meydan ve işyerleri sular altında kalmıştır. Bulvardaki binalar ve işyerleri risk nedeniyle boşaltılmış, 9 Şubat’ta ise bu suyun çekildiği belirtilmiştir.

Deprem sonrası Limak Holding yönetimindeki İskenderun Limanı yanmaya başlamıştır. 3. gün sonunda ancak söndürülen yangın için açıklama yapan yetkililer petrokimya olduğu için biraz yanmaya devam edeceğini ancak yanmanın kontrollü bir alanda meydana geldiğini belirtmişlerdir.

Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı Lütfü Savaş, Hatay'da yapı stoğunun 343 bin civarında olduğunu, ağır hasarlı/bir miktar yıkılmış bina sayısının 9 bin 224 olduğunu ve enkaz sayısının 2 bin 744 olduğunu belirtmiştir.

Hatay'ın Antakya ilçesinin en büyük mahallelerinden biri olan 18 bin nüfuslu Narlıca Mahallesi'nde ise deprem neredeyse sağlam bina bırakmamış deprem sonucu Narlıca Kardeşler camisi de çökmüştür.

Meydana gelen deprem sonucu Altınözü İlçesi'ne bağlı Tepehan Köyünde 35 dönümlük zeytin bahçesini ortadan ikiye bölen yarık oluşmuş ve yaklaşık 30 metre derinliğinde ve 200 metre genişliğinde çukur oluşmuştur.

Hatay Valisi depremin ilk günü İskenderun'daki ve Antakya'daki devlet hastaneleri ile Polis Evi'nin de yıkıldığını belirtmiştir.

Can kayıplarının en fazla olduğu şehirlerden biri olan Hatay aynı zamanda tarihi bir kent olarak da bilinmekteydi. Ancak meydana gelen deprem neticesinde tarihi yapılar da yakılmıştır. Hatay meclis binası olarak bilinen, şu an Kültür merkezi olarak kullanılan 1927 yılında inşa edilen bina yıkılan binalar arasındadır.

Depremin 7. Günü Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı Lütfü Savaş 7 bin aşkın can kaybının olduğu ve 17 bin yaralı insan olduğu belirtmiştir. Depremin 9. gününde Gazeteci Alican Uludağ, resmi kaynaklardan aldığı bilgilere göre Hatay'ın Antakya ve Defne ilçelerinde ölü sayısının 9 bin 200 olduğunu ancak bu sayıya Hatay'ın diğer ilçelerinin dahil olmadığını iddia etmiştir.

Bölgeye deprem sonrası ilk müdahale yerel halk tarafından yapılmıştır. Sonrasında TTK madencileri, belediye personeli bölgeye gelmiştir. Depremin üzerinden 48 saat geçtikten sonra dahi henüz devlet kurumlarının yardıma gelmediği aktarılmıştır.

Hatay'ın Samandağ ilçesinde bölgedeki halk, devletin kurumlarını etkin bir biçimde kullanmayarak Samandağ halkının büyük çoğunluğunu ölüme terk ettiğini, depremin 1. haftası biterken dahi enkaz altından hala yaşayan insanların kurtarılabilmediğini ancak buna rağmen enkaz çalışmalarının yeterli düzeyde gerçekleştirilmediğini, AFAD ve valiliğin kent genelinde gıda malzemelerinin dağıtımını, çadır kurulumunu, temizlik ürünlerinin temini noktasında ciddi bir çalışma yapmadığını, aksine valilik ve emniyetin dışarıdan gelen yardım turlarını engellemek için olağanüstü bir çabaya giriştiğini, sivil inisiyatiflerin temin ettiği malzemelerle dolu araçların AFAD depolarına çekilerek halka dağıtımının engellendiğini ifade etmişlerdir.

Bölgeden aktarılanlara göre depremin ilerleyen günlerinde ise yine yetersiz sayıda personel ve ekipmanla gelen AFAD ve itfaiye ekipleri yalnızca 3-5 enkaz başında çalışma yapabilecek nicelik ve niteliktedir. Yine depremin ilk günlerinde kent merkezi ve ilçelerin çoğunda elektrik olmadığı gibi petrol ofislerinde de akar yakıt bulunamamıştır.

Bölgede 2010 yılında temeli atılan, 2016 yılının Aralık ayında hizmete giren TOKİ'nin yaptığı şehir hastanesi başta olmak üzere diğer hastanelerde de sağlık hizmeti verilememektedir. TTB İkinci Başkanı Ökten, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde sadece acil serviste hizmet verilebildiğini, Defne ve Akademi Hastanelerinin yıkıldığını aktarmıştır.

İskenderun Devlet Hastanesinde Eski SSK binasının A bloğunun da yıkıldığı, içerisinde Cerrahi Yoğun Bakım, Koroner Yoğun Bakım ve Dahili Yoğun Bakım ünitelerinin bulunduğu blokta onlarca hasta ile sağlık çalışanının enkaz altında kaldığı öğrenilmiştir. Hastanenin resmi internet sitesinde yer alan bilgiye göre; Hastane Tanıtım Sunumu'nda 2012 yılında A Blok için 'deprem dayanıklılık testi raporu' olumsuz gelmiştir.

Deprem'in 2. Günü ise CB bölgede 9 bin 179 sağlık personelinin görev aldığını duyurmuştur. Ancak bölgeden alınan bilgilere göre yeterli sayıda sağlık personeli bulunmamaktadır.

Antakya'da 4. ve 5. günde TEB tarafından kurulan sahra eczanesinde yurttaşlara ilaç temin edilmiştir. Hatay Eczacı Odası Başkanı Sedat Aközcan Hatay'ın her yerinde yaygın biçimde bu hizmeti sağlamaya çalıştıklarını, zarar görmemiş tüm ilçelerde eczaneleri açtıklarını, zarar gören ilçelerde de sahra eczanelerin kurulduğunu ve şu an için bölgede ilaç sıkıntısını yaşanmadığını belirtmiştir.

Antakya'da depremzedelerin bir bölümü, Yeni Hatay Stadyumu ve Hatay Merkez Spor Salonu'nun çevresinde AFAD koordinasyonunun kurduğu çadırlara yerleştirilmişlerdir. İskenderun'da ise depremzedeler için Prof. Muammer Aksoy Caddesi'nde çadır kent oluşturulmuştur. Bölgede 1200 konteyner ev için yer tespit edilmiştir. Bu alanlarda barınma için çalışmaların sürdüğü ve hali hazırda 3000 çadırın kurulduğu aktarılmıştır. Ancak yine de Hatay'ın bazı ilçelerinde çadırların yetersiz kaldığı, bu nedenle yüzlerce depremzedenin boş alanlarda ateş yakarak dışarıda veya araçların içerisinde yaşamaya çalışmakta olduğu aktarılmıştır.

Aile ve sosyal hizmetler bakanı Derya Yanık deprem bölgesinde 3 bin 234 personelle 256 bin 605 vatandaşa psikososyal destek sağladığını duyurmuştur. Diyanet ise deprem bölgelerine "manevi destek" için 2 bin 500 personel gönderdiğini açıklamıştır. Benzer şekilde YÖK'ten üniversitelere gönderilen yazıda depremzedelere gönüllü olarak "manevi rehberlik" hizmeti verecek öğretim görevlilerinin bilgileri istenmiştir (çağrının İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesine de yapılmıştır).

Hatay'da yaşanan depremin 4. ve 5. günlerinin ardından hatta bazı yerlerde bir haftayı aşkın süredir temizlik, tuvalet ve kullanılabilir su gibi temel ihtiyaçların giderilememesi nedeniyle ciddi salgın hastalık çıkmasından endişe edilmektedir. Tabip Odası üyesi Dr. Özgür Akbaba şu anda insanların en çok baş ağrısı, ishal ve boğaz ağrısı şikayetleri ile kendilerine başvurduğunu belirtmiştir.

Bölgedeki veteriner hekim hayvanların ihtiyaçlarının karşılanmaması sebebiyle, tetanos ve kuduz vakalarının ortaya çıkabileceğini, kendilerine köpeklerin cesetleri yediği yönünde haberlerin geldiğini ve bu nedenle hayvanların tedavisi için çadır kurularak bölgeye veteriner hekim ve mama takviyesi yapılması gerektiğini aktarmıştır.

Birçok ilçeyi etkileyen ve ağır hasar bırakan depremde ne yazık ki enkaz altındaki cansız bedenlerin çıkarılmaması nedeniyle bölgede ağır bir koku oluşmaya başladığı, çıkarılan cenazelerin ise uzun süre enkaz önlerinde battaniyelere sarılı şekilde bekletildiği veya hastane servislerinde tutulduğu aktarılmıştır. Cenazelerin poşetlere konulduğu, kimlik tespiti için bekleyecek olanağın olmaması sebebiyle bir gün içerisinde kimlik bilgileri, enkaz adresi alınarak toplu kısımlara defnedildiği belirtilmiştir.

Depremde büyük hasar alan illerden biri olan Hatay, Suriyeli mülteciler ve Arap Alevi nüfusunun yoğunlukta olduğu bir kenttir. Asker ve polisler tarafından depremzedelere "yağmacı" oldukları gerekçesiyle şiddet ve işkence uygulandığı sosyal medyaya yansımıştır.

Muhafif ve sol sosyalist grupların yardımlarına ve dayanışma girişimlerine engellemelerin yaşandığı ve yardımların bekletildiği halk tarafından aktarılmıştır.

Deprem'in yaşandığı ilk günlerde bölgeye dayanışmaya giden AFAD destek gönüllüsünün sosyal medyaya, "Antalya'dan dört otobüs ile Hataya ulaştıklarını ancak AFAD personellerinin ve ekipmanlarının gelmemesi sebebiyle saatlerce bekletildiklerini ve sonrasında gerginlik yaşandığını, sabah 9.24'te enkaza götürüldüklerini ve bu enkaza giderken yol kenarında pek çok iş makinesi kepçe gibi makinelerin park edilmiş halde bekletildiklerini,

yine AFAD binasının arkasındaki depolarda çadır-su-battaniye olduğunu ve dağıtım için uzun süre bekletildiği” şeklinde anlatımları yansımıştır.

Medya yansıyan haberlere göre AFAD ekipleri, Adıyaman’da Fransız, Hatay’da ise Kosovalı ekipleri enkaz çalışmaları yaparken sahadan uzaklaştırmıştır. Kosovalı ekip, daha sonra polisler tarafından alandan uzaklaştırılmıştır.

MARAŞ

Nüfusu 1.177.436 olan Maraş’tan alınan bilgiler bağlamında ölçeği değişmekle birlikte kentin ilçe ve köylerini kuşatacak bir biçimde tüm yerleşim birimlerinde yıkım meydana gelmiştir. Maraş’ın meydana gelen iki bağımsız depremin de merkez üssü olması nedeniyle depremin şiddeti büyük bir yıkıma sebebiyet vermiştir.

Depremlerin meydana gelmesiyle birlikte yollarda hasar meydana gelmiştir. Bu noktada mevsim koşulları sebebiyle yoğun kar yağışının varlığı ile beraber ulaşım sorunu perçinlenmiştir. Hem ile ulaşım hem de il içi ulaşımında büyük sorunlar oluşmuştur. TCDD’den yapılan açıklamaya göre de demiryolunda oluşan hasar sebebiyle birçok güzergahta seferler iptal edilmiştir.

Eldeki bütün veriler ve sahadan alınan bilgiler incelendiğinde tamamen yıkımı gerçekleşen ve ağır hasarlı bina sayısı oransal olarak %70 seviyesindedir.

Enkaz altında kalan insan sayısına ilişkin net bir veri elde edilememekle birlikte sahadan alınan verilere göre nüfusun %40’ını aşkın bir oran ölçüsünde vatandaşın can sağlığının zarar gördüğü düşünülmektedir. Bu oran yaralı ve can kayıplarını içeren oranı kapsamaktadır.

Süreç boyunca AFAD tarafından yapılan açıklamalar deprem bölgesine derhal ve tam teçhizat ile müdahale edildiği şeklindedir. Ancak medyaya yansıyan, sahada görülen gerçeklik bu açıklamalar ile tam bir çelişki içerisindedir. Bölgeden alınan bilgilere göre gerek ulaşım sorunu, gerek AFAD’ın koordinasyon problemi sebebiyle enkaz arama çalışmaları çok geç başlamıştır. Bununla beraber ulaşılan yerlerdeki personel sayısı azlığı yanında gerekli ekipmanların eksikliği arama kurtarma çalışmalarını yetersiz ve donanımsız hale getirmiş, bu durum ölü sayısında oldukça artışa neden olmuştur. Bölgedeki vatandaşlar arama kurtarma çalışmalarının yetersizliğini defaatle dile getirerek yardım çağrısında bulunmuşlardır. Halkın ortaklaştığı bir görüş ise afetin değil ihmalin ve liyakatsizliğin öldürdüğüdür.

Bölgeye depremin merkez üssü olması nedeniyle 6 Şubat tarihi itibarıyla müdahaleler yapılmıştır. Ancak gerek yollarda oluşan sorun ve hasarlar, gerek koordinasyonun bir türlü sağlanamaması sebebiyle müdahaleler oluşan hasara kıyasla çok yetersiz kalmıştır. Nitekim depremin meydana gelmesini takip eden 72 saate kadar hala arama kurtarma çalışmalarının başlatılmadığı çok sayıda enkaz bulunmaktadır. Yine zorlu kış şartlarıyla yolu kapanan köylere ulaşım bir hayli geç olmuş ya da hiç olmamıştır. Bu noktada halk kendi çabasıyla, dayanışarak elinden geleni yapmış ve her yerleşim biriminde gerçek anlamda hep birlikte yaşam mücadelesi verilmiştir.

AFAD’ın yaptığı açıklamaya göre ise:”Bölgede AFAD, PAK, JANDARMA, DAK, Milli Savunma Bakanlığı, UMKE, İtfaiye, Milli Eğitim Bakanlığı, Güven, STK ve Gönüllüler, Güvenlik, Yerel Destek Ekipleri’nden görevlendirilen personel ile uluslararası arama kurtarma ekiplerinden oluşan toplam arama ve kurtarma personeli sayısı 79.110’dur. Dışişleri Bakanlığı ile yapılan görüşmeler neticesinde diğer ülkelere yardım için gelen 5.309 personel afet bölgesine sevk edilmiştir. Afet bölgesine başta ekskavatör, çekici, vinç, dozer, kamyon, arazöz,

treylar, greyder, vidanjör vb. iş makineleri olmak üzere toplam 5.402 araç sevk edilmiştir. Afet bölgelerine 31 vali, 70'in üzerinde kaymakam ile 68 il müdürü görevlendirilmiştir.”

Deprem bölgelerinde sağlık hizmetine uygun mekan, tıbbi cihaz, ilaç, su, hijyen sorunu olduğunu anlatan hekimler, Sağlık Bakanlığı'nın 77 yerde sahra hastanesi kurulduğu açıklamalarını doğrulamamaktadır. Bu durumu TTB 2. Başkanı Ali İhsan Ökten, “Sahra hastanesi falan kurdukları yok. Çadıra sahra hastanesi diyorlar” şeklinde ifade etmiştir.

Bölgede doktor sayısının ilk gün yeterli olmadığı ancak ilerleyen günlerde yeterli sağlık personelinin bölgeye gönderildiği bilinmektedir. Her ne kadar kente ilaç ve tıbbi malzeme gönderilse de tahribatın büyüklüğü nedeniyle ihtiyacı karşılayacak nicelikte olmamıştır.

Başta ulaşımdaki problemlerden dolayı bölgedeki gıda ihtiyacı oldukça geç karşılanmış, konaklama ihtiyacı ise hala yeterli seviyeye ulaşmamıştır. Halk konaklama ihtiyaçlarının giderilememesinden ötürü çevre illere göç etmek zorunda kalmıştır.

Kentin dışında birçok noktada peyderpey Çadır Kentler kurulmuştur. Ancak nüfusun tümünün ihtiyacını ve barınmasını karşılayacak yeterlilikte olmadığı açıktır. Aynı zamanda Maraş Parkı'nda kurulan bin kişilik çadır kente yalnızca 12 tuvalet yerleştirilmiş olduğu ve seyyar tuvaletlerin yeteri sayıda olmadığı aktarılmıştır.

Afet Psikososyal Destek Grubu'nun açıklamasına göre: “4 Mobil Sosyal Hizmet Merkezi, Maraş, Hatay, Osmaniye ve Malatya illerine görevlendirilmiştir. Bölgeye 2.174 personel ve 327 araç sevk edilmiştir. Deprem bölgesinde 99.916, deprem bölgesi dışında 10.734 olmak üzere toplam 110.650 kişiye psikososyal destek verilmiştir.” Ancak sahadan alınan bilgiler incelendiğinde ilgili tarihlerde hala enkazdan çıkarılmayı bekleyen çok sayıda yurttaş bulunmaktadır. Bununla beraber enkaz altında bulunmasa dahi yeme, içme, barınma ve giyim gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında büyük eksiklikler mevcutken psikososyal destek manasında destek sunma aşamasına geçilmesi çoğu bölge için mümkün görünmemektedir.

Bölgede meydana gelen depremlerle birlikte mevcut yargı görevlilerinin taşıyabileceğinin çok üzerinde bir iş yükünün doğduğu bir gerçektir. Akabinde bölge geneline 206 Savcı ataması yapılmışsa da afetin büyüklüğü karşısında yetersiz kalmıştır.

KRONOS36.NEWS'in 13.02.2023 tarihli haberine göre, deprem bölgesinde görev yapan ancak ismini vermek istemeyen savcı ve adli tıp uzmanları özellikle ilçeler ve köylerde defin ruhsatı alınmadan kişilerin gömüldüğünü ifade etmişlerdir. Bu nedenle resmi verilerde çok ciddi eksiklik olduğu ortaya çıkmaktadır. Depremi geniş bir bölgede şiddetli bir etki göstermesi ile beraber, yıkım oranının fazlalığı ve geç müdahale dikkate alındığında paylaşılan can kaybı ve yaralılara ilişkin verilere dair şaibe meydana gelmektedir.

Deprem bölgesinde geciken müdahalenin ardından AFAD ile birlikte bölgeye çok sayıda kolluk biriminin sevk de söz konusudur. Asayiş sağlama görevlendirilen kolluğun zaman zaman halka müdahalede bulunduğu haber kanalları ve sosyal medya aracılığıyla görünür olmuştur.

Depremi takip eden saatlerde halk güçlü bir dayanışma göstermiş ve derhal deprem bölgesi için ellerinden geleni yapmak adına yardım kampanyaları düzenlemişlerdir. Ancak bu noktada merkezi yönetimce belirlenen engellerle karşılaşmış, yardımların ancak AFAD koordinasyonu ile mümkün olabildiği Bakan Murat Kurum tarafından açıklanmıştır. Yine bununla beraber HDP'nin yardım araçlarına el konulduğu ve çeşitli sorunlar yaratıldığı da görülmektedir. Ağrı Patnos Belediyesinin deprem bölgesine ulaştırmaya çalıştığı yardım aracına kaymakamlık tarafından el konulmuştur.

KILIS

145.000'e yakın nüfusa sahip olan Kilis depremin etkilerinin görüldüğü şehirlerden biridir. Nüfus ve yüzölçümü bakımından küçük bir şehir olması, depremin merkez üslerinden Antep'in güneyinde ve en çok etkilenen şehir olan Hatay'ın doğusunda yer alması sebeplerinden dolayı depremin ilk gününden itibaren depreme ilişkin bilgi akışı oldukça sınırlı kalmıştır. Medyada da yeterince yer almaması, destek ve kurtarma ekiplerinin şehre gidişlerini oldukça sınırlı olmasına neden olmuştur. Öyle ki devlet kurumlarının yanında diğer kurum ve sivil toplum kuruluşlarının da diğer şehirlere nazaran daha az çalışma yaptıkları görülmüştür. Ancak şehrin diğer şehirlere göre nispeten daha az etkilenmiş olması, şehrin küçük olması, ulaşımın çok olumsuz etkilenmemesi gibi etkenlerden dolayı ve yeterli olmasa da koordinasyonun daha iyi seviyede olması sebebiyle çalışmaların en hızlı olduğu şehir olmasını sağlamıştır. Öyle ki 7 Şubat tarihinde depremin 2'nci günü Kilis'te arama faaliyetlerinin sona erdirildiği açıklanmıştır.

Kilis'teki depremde muhalif medyada da yeterli bilginin olmaması, bölgeden aktarımın çok sınırlı olması sebepleriyle hangi bölgenin depremden ne kadar etkilendiği belirlenememiştir. 10 Şubat 2023 tarihli CB açıklamasına göre Kilis'te 178 bina yıkılmış, 73 kişi yaşamını yitirmiş ve 690 kişi yaralanmıştır.

Şehirde 2 bin 81 binaya ilişkin hasar tespiti yapılmış olup 447 bina acil yıkılacak, ağır hasarlı, yıkık olarak belirlenmiştir.

MALATYA

Nüfusu 810.714 olan Malatya'da 13 Şubat 2023 tarihinde Valilikçe yapılan açıklamaya göre 1346 kişi hayatını kaybetmiş, 6 bin 962 kişi yaralanmıştır. 1154 bina yıkılmış, 7 bin 129 hasarlı bina tespit edilmiştir.

Malatya'nın Doğanşehir ilçesi depremde çok ciddi zarar görmüştür. Bölgeden gelen aktarımlara göre il merkezinde eski yerleşim yerleri, eski yapılar ve imara uygun olmayan yapılar tamamen yıkılmış, yıkılmayanlar da ciddi hasar meydana gelmiştir.

Malatya Havalimanı terminal binasında hasar meydana gelmiştir. Sivil hava trafiğine kapalı bulunan havalimanı, insani yardım ve arama kurtarma uçuşlarına açıktır.

Deprem nedeniyle bazı yollarda hasarlar meydana gelmiştir. Özellikle Doğanşehir ve Malatya arası yollar deprem nedeniyle çatlamış ve kısa bir süre trafiğe kapalı kalmıştır. Yola yapılan yamalardan sonra trafiğe açılabilmiştir. Şehir merkezinde ise çarşı diye tabir edilen bölgedeki bazı yollar zarar görmüştür. Yapı enkazlarından dolayı birçok yol ise trafiğe kapalı hale gelmiştir.

Devlet kurum kuruluşları ve sonrasında HDP'nin seferberlik çağrısı ile Malatya'ya ilk etapta 150 kişilik gibi bir yardım ekibi gönderilmiştir. Bu ekip sahada 3'lü gruba ayrılarak çalışma yürütmüştür: "Birinci grup tespit komisyonu, ikinci grup depremden etkilenen ihtiyaç sahiplerine yardım grubu ve üçüncü grup enkaz çalışmalarına gönüllü olarak katılıp yardım eden kişilerden oluşmaktadır." Ancak AFAD personel sayılarının yetersiz olmasından dolayı birçok enkaza geç müdahale edilmiştir. Teknik envanter eksikliğinden dolayı da müdahale yetersiz kalmıştır.

Jandarma, AFAD, UMKE ekiplerinin depremden etkilenen bölgelerde sahada olduğu ancak çalışanların sayıca yetersiz olduğu görülmektedir. Yeterli düzeyde uzman arama-kurtarma

ekipleri yoktur. Devlet ve devlet kurumlarının eksik ve geç müdahalesinden dolayı can kaybının arttığı tespit edilmiştir.

Malatya'da bulunan Özel Divan ve Özel Gözde hastaneleri yıkılmıştır. Malatya'da Battalgazi Devlet Hastanesi ise yıkılmamıştır. Malatya'da Yeşilyurt Hasan Çalık Devlet Hastanesi hasar nedeniyle tahliye edilmiştir. Şehir Sağlık personeli sayısı bakımından yetersizlik mevcuttur.

Barınma alanlarındaki yetersizlik nedeniyle vatandaşlar arabalarında kalmaktadır. Yemek organizasyonu eksik ve yetersizdir. Çadır kentler hâlâ yaşanabilir değildir. Hala daha depremzedelerin temel ihtiyaçlarına, tuvalete ve çadıra tam anlamıyla erişmiş olduğu söylenemez. Bu durum özellikle köylerde büyük sorunlara neden olmuştur. Deprem ve kar nedeniyle köylere gıda ve çadır desteği çok geç gitmiştir. Malatya'da devam eden soğuklar nedeniyle yardım çadırlarında kalan depremzedelerin soğuktan etkilenme ve hatta ölümüyle sonuçlanabilecek olumsuz hava şartları mevcut olup çadırların asıl çözüm olmadığı aktarılmıştır. Vatandaşlar tuvalet ihtiyaçlarını zarar görmeyen okul ve camilerde karşılamaktadır. Bunlar da çok yetersiz kalmakta olup bölgede seyyar tuvaletlerin çok az olduğu gözlemlenmiştir.

Malatya şehri için kolluk kuvvetleri tarafından birçok yerde yardımlara karşı engellemeler mevcut olup bazı yardım turlarına kolluk kuvvetleri tarafından el konulmuştur.

Karşılaşılan herhangi bir salgın vakası olmasa da bölgede temizlik ihtiyacını karşılanmaması ve yeterli tuvalet imkanının olmayışından dolayı salgın riski mevcuttur.

Depremi ilk günlerinde sokaklar cenazelerle dolu olup hayatını kaybedenlerin mezarlıklara topluca gömüldüğü gözlemlenmiştir. Kefen bulunamadığı için cenazeler battaniyeler ya da ceset torbaları ile defnedilmiştir. Aynı zamanda sokak ve hastane bahçelerinin cenazelerle dolup taşması üzerine AFAD kimliği belirlenemeyen cenazelerin, parmak izi alınıp fotoğrafı çekilerek defnedilmesine karar vermiştir.

Deprem bölgesinde enkaz altından çıkarılan cenazeler, eğer yakınları varsa onlara teslim edilmiş yakınları yoksa enkazların yanı başına bırakılmıştır. Cenaze araçlarının yetersiz olması nedeniyle insanlar yakınlarının cenazelerini bulabildikleri her türlü araçla nakletmeye çalışmıştır.

Arama kurtarma çalışmaları sırasında AFAD'ın görev devralma veya birlikte çalıştığı kişi ve kurumları son anda görevden uzaklaştırdığına ilişkin çok sık şikayetler alınmıştır. Bütün enkaz çalışmaları birlikte yürütülmekte iken gelinen son noktada ölü veya yaralı depremzedelerin enkazdan çıkarıldığı anda sahada sadece AFAD çalışanlarının kalınması istenmektedir. Basın mensupları çağrılıp Medyaya bu görüntüler servis edilmektedir.

OSMANİYE

Osmaniye'de meydana gelen depremde il Merkezi, Bahçe, Düziçi, Kadirli yerleşim birimlerinde yıkımlar meydana gelmiştir. Hasanbeyli, Sumbas ve Toprakkale ilçelerinde de hasar ve etki görülmüş olup ne boyuta olduğu hakkında yeterli bilgi akışı sağlanamamıştır. Bilgi akışı konusunda en fazla sıkıntı yaşanan illerden biri Osmaniye olmuştur. Genel olarak süreç yürütümünde şeffaf davranılmamıştır.

Deprem sonrasında Osmaniye otobanı çökmüştür. Bu çökme yalnızca Osmaniye'ye ulaşımı değil Maraş ve Adıyaman'a olan ulaşımında da aksaklıklara sebep olmuştur. Bölgeye gelen yardım turları arasında ayırım yapıldığı da görülmüş olup HDP'nin İzmir'den yollamış olduğu yardım engellenmiş ve kollukça insanlar darp edilmiştir. El konulan yardımların akıbeti ise bilinmemektedir.

Resmi makamlarca enkazda kalan insan sayısına ilişkin hiçbir bilgi paylaşılmamış olup yalnızca hayatını kaybeden vatandaş sayıları paylaşılmıştır. Valilikten depreme ilişkin çok az sayıda açıklama yapılmıştır. Güncel olarak ise 947 kişinin hayatını kaybettiği belirtilmiştir.

Bölgeye ilk saatlere İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından 41 kişilik yardım ekibi yönlendirilmiştir. AFAD ekipleri öğle saatlerinde bölgeye ulaşmış olup sayıca yeterli olmamışlardır. Farklı illerden yardıma gelen insanlarla beraber bu eksiklik giderilmeye çalışılmış ancak nitelik ve ekipman eksiklikleri süreç boyunca hissedilmiştir.

Osmaniye Merkez, Düziçi, Bahçe ilçelerinde hasarın boyutu büyük olup gelen yardımlar yetersiz kalmıştır. Enkaz altındaki insanlardan ses geldiği ancak yardımın ulaşmadığı bu nedenle hayatını kaybeden insanların olduğu bölgeden aktarılmıştır.

6 Şubat günü öğle saatlerinde AFAD'a bağlı ekipler çadır kurmaya başlamıştır. Osmaniye Liseler Kampüsünde, Tosyalı Spor Tesislerinde, Masal Parkta ve Cumartesi Pazar Alanında çadırlar kurulduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ancak kurulan çadırların yeteri kadar konaklama ihtiyacını gidermediği, bölgedeki insanların 4 gün sonrasında dahi konaklayacak çadır talep ettiği bilgisine ulaşılmıştır. Kentteki gıda ihtiyacı yine başka şehirlere gelen yardım turlarıyla karşılanmaya çalışılmış ancak yetersiz kalmıştır.

Osmaniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi bölgedeki psikososyal desteği sağlamak için çalışmalar yapmıştır. 9 Şubat'ta yapılan bu destek açıklamasından sonra destek çalışmalarını Fakıuşağı Liseler Kampüsünde gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaların ne kadar yeterli olduğu bilinmemekle beraber daha çok çocuklara yönelik olduğu bilinmektedir.

Salgın hastalık konusuna ilişkin sosyal medyada yerel halkın endişeleri vardır. Maske sağlanması yönünde talepte bulunmuşlardır. Ayrıca Osmaniye Tabip Odası Başkanı Asu Kaya Gedik, "Cenazeleri çıkarıyoruz. O kadar çok ki bir an evvel toprağa kavuşturmak bile sorun. Tıbbi malzeme sıkıntımız şu an yok. Devlet hastanelerimiz çalışıyor. Ekmek yok. Su yok. İnsanların tuvalet sorunu var, salgın hastalıkların başlamasından korkuyorum" diye açıklama yapmıştır. Sosyal medyada yapılan paylaşımlarda bölgedeki çeşmelerden çamurlu su aktığı görülmektedir. Bu durum salgın endişesini kuvvetlendirmektedir.

Hayatını kaybeden insanların akıbetine ilişkin ise AFAD açıklamasına dayanılarak yakınları/tanıdıklarınca teşhis suretiyle ya da kimliklendirme yapılamayan naaşların 24 saatlik bekleme süresinden sonra DNA, parmak izi örneği ve fotoğrafı alınmasını müteakip Cumhuriyet Savcılığı ile Mülki İdare Amirliğinin değerlendirmesi çerçevesinde kabrin yeri/konumu tutanağa bağlanarak kişiler defnedilmiştir.

URFA

Nüfusu 2.170.110 olan Urfa'da yıkımın büyük çoğunluğu Urfa merkezinde ve Birecik ilçesinde gerçekleşmiştir.

Deprem sonrası Urfa merkezine ulaşım problemi yaşanmamıştır. Şehre giriş çıkışı engeller mahiyette yollarda hasarlar oluşmamış olup yine şehre giriş çıkışlarda kolluk engeli ve yasağı görülmemiştir.

Urfa'da 20 bina deprem sırasında yıkılmıştır. Yıkılan bina sayısı dahil olacak şekilde kullanılamaz hale gelen bina sayısı 253'tür. Ağır hasarlı, acil yıkılacak bina sayısı 1122. Hafif, orta ve ağır hasarlı bina sayısı toplamda 18 bin 333'tür.

Deprem nedeniyle şehirde meydana gelen ölüm ve yaralanmaya ilişkin olarak 13.02.2023 tarihinde yapılan açıklama 340 kişinin hayatını kaybettiği, 9232 kişinin ise yaralı olduğu şeklindedir. Depremde etkilenerek hastaneye müracaat edip tedavi sonrası taburcu olanların sayısı ise 8 bin 919'dur. Güncel olarak serviste yatan hasta sayısı ise 313'tür.

Bölgede yıkım az olmasına rağmen personelinin çalışmaya başlaması depremden 24 saat sonra olmuştur. Bölgeye ilk müdahale yaşayan bölge halkı tarafından ve daha sonra kolluk tarafından yapılmıştır.

Bölgede halihazırda ulaşılamayan yer olduğu bilgisine ulaşılamamıştır. Geç müdahale edilen yer olarak Birecik İlçesi görülebilmektedir. Nitekim şehir merkezi ve her yerde enkaz kaldırmaya 48 saatte başlanarak diğer şehirlere göre 'hızlı' hareket edilmesine karşın ilçede 50 saat sonra dahi enkazdan insanlar sağ olarak çıkarılmıştır.

Urfa Şehir Hastanesi depremde yıkılmamış fakat Harran Devlet Hastanesi deprem nedeniyle zarar görmüştür. Açıklanan nedenlerle seyyar hastaneye de ihtiyaç duyulmamış fakat Harran Devlet Hastanesinin taşınacağına dair bilgi alınmıştır.

Şehirde depremzedeler için konaklama ihtiyacı genel olarak ilk gün taziye evleri ve spor salonları gibi tek katlı nispeten risksiz görülen yerlerde karşılanmıştır. Çadır kent depremden 48 saat sonra kurulmaya başlanmıştır. Alınan bilgiler Urfa'da 2 bin 200 çadırın kurulduğu şeklindedir. Kurulan bu çadır sayısının yeterli olmadığı görülmüştür.

Valilik tarafından yapılan açıklamada şehirde deprem nedeniyle psikososyal destek verilen kişi sayısının 58 bin olduğu belirtilmiştir. Sunulan psikososyal desteğin nasıl işlediğine ve sayının nasıl belirlendiğine dair bir veri bulunamamıştır.

Bölgede savcı sayısı yeterli olup kimlik tespiti yapılarak defin işlemleri yapılmaktadır. Bu nedenle bölgede salgın hastalık riskine dair bir bilgi alınmamıştır.

Urfa genelinde yapılan görüşmelerde yıkımın diğer kentlere nazaran az olduğu, resmi rakamlarla verilen ölüm ve yaralanma sayılarının gerçek veya gerçeğe yakın olduğu tahmin edilmektedir.

ROJAVA (SURİYE)

Öncelikle deprem bölgesini kısaca tanıtmamız yararlı olacağını düşünmekteyiz. Deprem en çok hissedildiği yerleşimler Lazkiye, İdlib, Halep, Kobanê ve Cerablus'tur. Kaynaklardan da yola çıkarak Fırat'ın doğusu ve batısı ayrımı değerlendirmelerimizde yol gösterici olabilecektir. Fırat'ın doğusunda Suriye Demokratik Güçleri'nin (DSG) otoritesinden, batısında ise belli yerlerde Şam rejimi, belli yerlerde Nusret Cephesi, belli yerlerde ise Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ve Türkiye (TR) hakimiyetinden bahsedilebilir. Deprem nedeniyle yaşanan Tahribatın çoğunluğu Fırat'ın Batı bölgesinde olduğu gözlemlenmiştir.

Fırat'ın doğusunda oluşan tahribatın kayda değer olduğunu söylense de can kaybına dair bir veri alınmış ise de olması halinde bile Batı'ya göre önemli ölçüde azdır. Bir takım sosyal medya hesaplarında bu bölgede can kayıplarının yaşandığı yazılmış ise de bölgeden elde edilen bilgiler göre yaralanma ve maddi hasar olmakla birlikte can kaybının olmadığı yönündedir.

Fırat'ın Batısında ise can kaybının yüksek olduğu hem bölgeden alınan bilgiler de hem de medya/sosyal medyada yer aldığı kadarıyla anlaşılmaktadır. BM organlarıyla da dirsek temaslarında bulunan Syria Civil Defence'in açıkladığı verilere göre 550 bina tamamen yıkılmışken 1570 bina hasarlı hale gelmiştir. Ölü sayısında ise rakamların gerçek rakamlar olmadığı söylense bile rejim kaynakları ve muhalif grupların verdiği sayılar birbiri ile paralel şekildedir. Buna göre;

-
-

Suriye'nin kuzeyinde ve İdlib bölgesinde hayatını kaybeden kişi sayısı 5872,

-
-

Suriye'nin kuzeyinde ve İdlib bölgesinde yaralı kişi sayısı 8465,

-
-

Suriye Şam Rejimi bölgesinde hayatını kaybeden kişi sayısı ise 322 olarak açıklanmış olup sayıların doğruluğu konusunda şüpheler mevcuttur.

-
-

Suriye DSG bölgesinde (Kamışlo, Der Ezzor, Rakka) vefat eden kimsenin olmadığına dair bilgiler alınmış olup deprem nedeniyle yaralanan kişi sayısına ulaşamamıştır. Ancak deprem bölgesine uzak olması ve müdahalenin erken yapılmış olması nedeniyle depremden en az etkilenen bölge olduğu söylenebilir.

-
-

Bu noktada TR'de hayatını kaybedip anayurtlarına defnedilmeye götürülen Suriyelilerden de bahsetmek gerekir. Türkiye'de hayatını kaybeden ve Hatay Sınır kapısından Suriye toprağında defnedilen Suriyeli sığınmacıların sayısı 1418,

-
-

Türkiye'de hayatını kaybeden ve Kilis Sınır kapısından Suriye toprağında defnedilen Suriyeli sığınmacıların sayısı 947 şeklinde tespit edilmiştir.

16 Şubat itibariyle Suriye deprem bölgesinde enkaz altından çıkarılmayı bekleyen kişilerin halen bulunduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte kurtarma çalışmalarının sona erdirildiği bölgelerde yeme içme ve barınma temelli birçok sorunla karşı karşıya kalındığı aktarılmıştır.

İlk üç gün bütün dünyada Suriye halkının uğradığı felaket karşısında hiçbir reaksiyon verilmemiş, Beyaz Saray'ın 6 ay için ambargoyu kaldırdığını ilanla yabancı ülkelere ekipler bölgeye gelmeye başlamıştır. Alanda yer alan kişilerden alınan bilgiye göre Suudi Arabistan, Irak, Ermenistan ve farklı dünya ülkelerinden yardımların geldiğini ifade edilmiştir.

Halep'in bir kısmının Şam Rejimi hakimiyetinde bir kısmının ise Nusret Cephesi'nde olduğu gerçeği depremde de kendini göstermiştir. Suriye Demokratik Güçlerinin bu bölgelere gönderdiği yardımlar 12 Şubat'a kadar bekletilip sonra kabul edilmiştir. Politik kaygılar, egemenlerin hükmettikleri yerdeki insanların yaşam hakkından daha baskın gelmiş ve bölge günlerce izole edilmiştir. Afrin'e de ambargonun kaldırılması sonrası yapılan belli yardımlardan bahsetmek mümkündür. Ancak bu yardımlar ihtiyacı gidermekten çok uzak kalmıştır. Yerel kaynaklar Afrin için özellikle Heyvasor ve Barzani Vakfının çok yoğun yardım yaptığını ifade etmekte olup Türkiye'nin bu bölgeye yardım yapmadığını aktarmaktadır.

Nusret Cephesi ve Şam Rejiminin kayıtsızlığı ile sivil toplum ve uluslararası kamuoyunun baskılaması sonrası yaptıkları sembolik yardımlar çok yetersiz olup bölgenin %80'inin yardımlardan yararlanamamış olduğu söylemek mümkündür.

Önemli bir konu da Suriye'de Türkiye'nin denetiminde olan bölgelerde AFAD desteği sağlanmamış olmasıdır. Yapılan görüşmelerde seçim öncesi halkın tepkisinden korkulduğu için Suriyelilerin iktidar tarafından bilinçli olarak ölüme terk edildiği ifade edilmiştir. Yine görüşmelerde "Türlere yardım yapılmayıp Suriyelilere yardıma gidildi" propagandasından korkan iktidarın kendi denetimindeki bölgelere yardım ve arama kurtarma ekiplerini göndermediği vurgulanmıştır.

Şam rejiminin kontrolündeki yerlerde kabul edilen yardımların hakkaniyet esaslı bir dağıtımdan geçmediği, buna dönük kuvvetli muhalefetlerin olduğu gözlemlenmiştir. Alandan alınan bilgilere göre yardımların dağıtımında belli grupların gözetildiği belirtilmiştir. Fırat'ın doğusu için de genel kanı yardımların yetersiz olduğu yönünde olup gerek tahribatın Batı kadar büyük olmaması gerekse Suriye Demokratik Güçlerinin kriz yönetiminin hakkaniyetsiz olduğuna ilişkin eleştirilerin olmamasının krizin derinleşmesini engellediği görülmüştür.

Fırat'ın batısında yaşanan trajik gelişmelerden biri de toplu mezarlar gerçeğidir. Başta saydığımız illerde belli noktalarda cansız bedenlerin topluca gömüldüğü görülmüştür. Toplu gömülmeyen kişilerin de kefansız veya yıkanmadan gömülmeleri çok yaygındır. Cesetlerin moloz yığınlarına karışması, kaybolması, teşhis edilememesi ve yabancı hayvanlar tarafından yenmesi gibi vakalar ile karşı karşıya kalınmıştır.

Bölgede uzun süredir varlık gösteren savaştan ötürü birçok binanın zaten hasarlı olması, imar suçlarının kasti adli vakalar kadar önem görmemesi ve yazgıcılık anlayışı nedeniyle sorumlulara ilişkin hukuki girişimler olmamıştır.

Bölgede şimdilik ilan edilen bir salgın hastalık yoktur. Ancak hijyen malzemelerinde çekilen eksiklikler, seyyar tuvaletlerin ve suyun olmayışı salgın hastalıkların hiç de uzak olmadığını göstermektedir.

Fırat'ın batısında bulunan hastaneler de diğer binaların kaderini yaşamış ve birçoğu yıkılmıştır. Zaten mevcut savaştan ötürü birçoğu hasarlı olduğundan deprem öncelikle hasarlı olan bu yapıları yıkmış sonra da savaşın vurmadığı binaları yıkmıştır. Bilhassa Fırat'ın batısı ve bütün ülkede ilaç yetersizliği kendini en çok hissettiren sorunlardandır. Bu aşamada gerek Nusret Cephesi gerekse de Şam rejimi ihtiyaçları gidermek noktasında yetememektedir. Irak Kürt Bölgesel Yönetimi ve Suudi Arabistan'ın görünür bir ilaç yardımından söz etmek mümkünse de ihtiyacı karşılayacak nicelikte olmadığı gözlemlenmiştir.

DEPREMDEN ETKİLENEN TÜM BÖLGELER BAKIMINDAN

İlk günden itibaren yapılan uyarılara rağmen birçok konuda çözüm üretilmediği gözlemlenmiştir.

-
-

Depremde yaşanan en büyük sorun bu denli yıkıcı bir depremin karşısında iktidarın ve devlet kurumlarının oldukça geç harekete geçmesidir. Uzmanların, depremin ilk 24 saatinin arama kurtarma çalışmaları için oldukça elzem olduğuna ilişkin açıklamalarına rağmen bu süreçte neredeyse hiç çalışma yürütülmemiştir.

-
-

Türkiye'nin birçok şehri deprem bölgesi olup AFAD'a verilen yetki ve sorumluluk oldukça fazla iken AFAD'ın hem personel hem de gerekli araç kapasitesi yetersiz nitelik ve niceliktedir. Bunun yanında halkların yardım çalışmaları engellenerek depremin acı sonuçları arttırılmıştır.

-
-

Koordinasyon problemi depremin yaşandığı andan bugüne kadar kendisini göstermiştir. Deprem boyunca en çok dile getirilen sorunlardan biri koordinasyonsuzluktur. Depremın yarattığı etkinin karşısında hem koordine olamama hali hem de kurtarma çalışmalarında kullanılacak gerekli ekipmanların eksikliği, kurtarma çalışmalarını sekteye uğratarak can kaybını arttırmıştır.

-
-

GSM operatörleri bu süreçte yeterli ve hızlı hizmet verememiş, iletişimdeki bu aksaklıklar bölgede kaos ve neticesinde beklenenden daha fazla ölümlere sebep olmuştur.

-
-

Kurtarma çalışmalarında yaşanan aksaklık, depremin 10. gününde dahi aciliyetli ihtiyaç olan çadır ve tuvalet sorununun çözülemeyişinde kendisini göstermeye devam etmektedir.

-
-

Arama kurtarma çalışmalarının eksikliği ve çadır gibi temel ihtiyaçların karşılanamamasının yanında enkaz altında insanların canlı çıkarıldığı süreçte, enkazlara iş makineleri ile girilerek erkenden enkaz kaldırma faaliyetine girişilmiştir. Bu da can kaybını arttırmıştır.

-
-

Gerek deprem bölgesine geç müdahale edilmesi gerekse de yapılan müdahalenin yanlışlığı yaşanan can kaybını arttırmış olup Yaşam Hakkı ihlalleri tespit edilmiştir.

MÜLTECİ TOPLUMUNA YÖNELEN İRKÇİLİK

Deprem, yaratmış olduğu sonuçlar itibariyle kimseyi ayırmamışken; Türkiye’de yaşamakta olan mültecileri bir kez daha ölümün ve kıyımın ortasında bırakmıştır. Türkiye ve Suriye halkı cenazeleri ile ilgilenirken, Zafer Partisi ve lideri Ümit ÖZDAĞ öncülüğünde mültecilere yönelik şiddet ve nefret dili bir kez daha ayyuka çıkmıştır. Halkı kin ve düşmanlığa sevk eden, dezenforme edilmiş bilgiler, yalan haber ve açıklamalarla infiale sebep olunmuştur. Bunun neticesinde mültecilere yönelik birçok ırkçı saldırı gerçekleştiği görülmüştür. Bu saldırılar nedeniyle mülteci toplumunda korku hakim olmuş, deprem bölgesinde sıklıkla saldırıya uğramalarının yanında dağıtılan yardımlardan yararlanmaya çekinmiş ve yardım kuyruklarına dahil olmadıkları gözlemlenmiştir. Aynı şekilde sosyal medyada da sıklıkla paylaşılan bir beyanda da yer aldığı üzere; enkazda kalan mülteci bir aile; Türkçe bilmediklerini bu nedenle ses çıkarmaktan korktuklarını, enkazda olduklarını duyurabilmek için sadece gürültü çıkardıklarını belirtmişlerdir. Mülteci oldukları anlaşılması halinde kendilerinin kurtarmaktan vazgeçip gitmelerinden endişe ettiklerini aktarmışlardır.

Bu süreçte Mültecilere yönelik ayrımcılık idarenin kararlarına da yansıdığı görülmüştür. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından deprem nedeniyle alınan kararlarda; mültecilerin kamu kurumlarında konaklayamayacağına ve yine mültecilerin deprem bölgesinden tahliyesi için tahliye edileceği şehirde akrabalık bağının bulunması şartı yer almıştır. Aynı şekilde deprem bölgesinden tahliyelerde havayoluyla tahliye imkanından mültecilerin yararlanamayacağına dair karar alınmıştır. İdare tarafından alınan bu kararlar nedeniyle mültecilere yönelik ayrımcılık yapıldığı tespit edilmiştir.

ŞİDDET EYLEMLERİ VE İŞKENCE

Yine Suriyeli sığınmacılara karşı ırkçı ve saldırgan söylemler ile kitleleri kışkırtan Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ, gerek sosyal medya hesapları üzerinden, gerekse depremin yaşandığı bölgelerde gerçekle ilgisi olmayan, Suriyeli sığınmacıları hedef gösteren söylemler üreterek ve onları hırsızlık ve yağma yapmakla suçlamıştır. Ümit Özdağ’ın başlattığı bu provakatif ortama bir çok sosyal medya kullanıcısı ve Şirin PAYZIN gibi bilinen gazeteci ve ünlüler de katılmıştır. Sonrasında kamuoyuna da yansıdığı gibi ‘hırsız’ yahut ‘yağmacı’ iddiasıyla yakalanan kişilere yönelik hem kolluk kuvvetlerince hemde sivil yurttaşlar tarafından şiddet uygulandığı dolayısıyla kolluk kuvvetleri açısından işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği diğer sivil yurttaşlar açısından ise Ceza Kanunu açısından birçok suçun ortaya çıktığı görülmüştür. Bu şiddet görüntüleri ,bazı sosyal medya hesaplarınca bu suçlar övülerek paylaşılmış; bu görüntülerde kolluk kuvvetlerinin üniformaları üstlerinde olsada yüzlerinin kar maskesiyle örtülü oldukları gözlemlenmiştir.

Şiddet ve işkencenin sadece Mültecilere yönelik olmadığını belirtmek gerekir. Özellikle başka şehirlerden deprem bölgesine gönüllü olarak gelen kişiler de işkence ve kötü muameleye maruz kaldığı gözlemlenmiştir. Özellikle Kürdistan illerinden ve özellikle HDP ile gelenlere yönelik şiddet ve kışkırtma vakalarına tanık olunmuştur. Nitekim medyaya da yansıyan enkazda kurtarma çalışmalarına katılmak için Diyarbakır’dan Adıyaman’a gelen 5 genç, polisler tarafından kaçırılıp, işkence edilmiş,sonrasında elbiseleri çıkarılarak çıplak şekilde şehir dışına atıldıkları gözlemlenmiştir.

Oluşan şiddet ortamında Hatay Altınözü Jandarma Karakolu'na bağlı askerler tarafından 12 Şubat'ta gözaltına alınan Ahmet Güreşçi, karakolda gördüğü işkence nedeniyle yaşamını yitirmiştir. Ahmet Güreşçi ile birlikte gözaltında işkenceye uğrayan kardeşi Sabri Güreşçi de işkenceye maruz kalmış olup Güreşçi'nin babasının şikayeti üzerine açılan soruşturmada Sabri Güreşçi, işkence uygulayan askerleri teşhis etmiştir. İşkence uyguladığı tespit edilen üç jandarma, işkence ve kötü muamele nedeniyle açığa alınmıştır. Yaşanan bu olaylardan da anlaşılacağı üzere İşkence ve kötü muamele yasağı ile yaşam hakkı ihlal edilmiştir.

OHAL İLAN EDİLMESİ

Deprem nedeniyle yaşanan yıkım ve acil müdahale ihtiyacı nedeniyle birçok kurum ve kişi tarafından Afet Bölgeleri için seferberlik ilan edilmesi gerektiği dile getirilirken Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından ilan edilen ve Resmi Gazete'de yayımlanan; depremden etkilenen 10 ili kapsayan olağanüstü hal (OHAL) kararıyla ilgili Cumhurbaşkanlığı tezkeresi, TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Buna göre, Anayasa'nın 119. maddesi ile 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3'üncü maddesine göre Maraş, Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Antep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Urfa'da 8 Şubat 2023 Çarşamba'dan itibaren 90 gün süreyle olağanüstü hal ilan edilmiştir.

OHAL ilanı genel olarak tepki ile karşılanmış olup, yaşanan yıkımın boyutlarının ve ihmallerin gizlenmesi, gelebilecek tepkilere engel olma isteğiyle ilan edildiği görünmektedir. Devamında yaşananlar da bunu gösterir mahiyette olup; Mevcut iktidarın önceki pratiği de OHAL ilanının amacından sapacağı ve bir baskı aracı haline getirileceğini göstermektedir. Deprem bölgesinde çalışan ve doğru bilgi akışını sağlamaya çalışan bir çok gazeteci ve basın mensubu engellenmiş hatta tehdit edilmiştir. Bu nedenlerle de OHAL in Halkın doğru haber alma, gerçekleri öğrenme hakkına yönelik ciddi bir tehdit olduğu aşikardır.

BANT DARALTMA VE SOSYAL MEDYA KISITLAMASI

Depremün üçüncü günü (8 Şubat Çarşamba) 16:30'da BTK tarafından bant daraltmaya geçilerek vatandaşların başta Twitter olmak üzere sosyal medya ve haber kanallarına erişimi engellenmiştir. Halklardan gelen büyük tepki üzerine bant daraltma uygulaması aynı gün gece 1 sıralarında sona erdirilmiştir.

Twitter deprem sürecinde başta enkaz altında kalan kişilerin tespiti için önemli oynadığı gibi aynı zamanda bölgeye ilişkin ayni ve nakdi yardımların toplanmasında ve gönüllü grupların birleşerek bölgede yardım çalışmalarına katılmasında büyük rol oynamıştır. Bu süre içinde sosyal medyada yaşanan erişim sorunu, Twitter'dan yardım çağrısında bulunanlara erişilmesini engelleyerek arama-kurtarma çalışmalarını sekteye uğratmıştır.

Depreme müdahaleyi hızlı, etkin ve koordineli şekilde gerçekleştirmeyen iktidar afeti nasıl yönetemediklerinin gözükmemesi için halkların sesini bant daraltarak kısma çalışmıştır. Bant daraltma uygulamasıyla sosyal medyaya erişimin kısıtlanması kamuoyunun haber alma ve iletişim özgürlüğünü ihlal edilerek haberleşmenin engellenmesi suçu işlenmiştir.

TOPLANAN YARDIMLARA EL KONULMASI

Depremün yaşanmasının ardından halklar büyük bir seferlik başlatarak ayni ve nakdi yardımlar toplamaya başlamıştır. Ancak iktidar yönetemedikleri afeti daha da büyütürken başta HDP olmak üzere bazı siyasi parti ve STK'ların yardımlarına el koymuştur.

HDP kendi çağrısıyla toplamış olduğu; Adıyaman'da 1500 çadıra, Maraş'ın girişinde 30 konteynera, İslahiye ve Nurdağı ilçelerine gelen acil yardım tırlarından 3'üne, Şırnak Beytüşşebap'ta bir tır yardım malzemesine; Edirne'de 120 jeneratör ve çok sayıda elektrikli

sobanın bulunduğu 2 tıra, Osmaniye’de 1 tır dolu yardım malzemesine, Antep girişinde 85 soba ile tonlarca odun ve kömürün bulunduğu 1 tır ve 1 kamyonu AFAD ve kolluk kuvvetlerince el konulduğunu duyurmuştur. Aynı zamanda HDP’nin Pazarcık’taki Hasankoca Köyü’nde kurulan Kriz Koordinasyon Merkezi’ne 'kayyım' atanmıştır.

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde faaliyet gösteren Barzani Vakfı tarafından arama kurtarma çalışmalarında kullanılmak üzere Adıyaman'a gönderilen iş makinalarının bekletilerek çalışmalara katılmalarına müsaade edilmediği görülmüştür. İktidar afeti yönetemediği gibi yardımları engelleyerek halkların dayanışmasının da önüne geçmeye çalışmıştır.

HAPİSHANELERDE YAŞANANLAR

Yaşanan deprem sonrası sosyal medyaya önce Malatya E Tipi hapisanesiyle ilgili daha sonra Maraş Türkoğlu ve Hatay T tipi hapisanesiyle ilgili firar ettiği iddia edilen bazı mahpusların jandarmalar tarafından vurulduğuna ilişkin iddialar yansımış, bu hapisanelerde çekildiği iddia edilen korkunç görüntüler kamuoyu ile paylaşılmıştır. Kamuoyuna yansıyan görüntülerde bahsi geçen hapisanelerde tutulan mahpuslar elleri ters kelepçeli bir şekilde yere dizilmiş ve birçok mahpusun yüzü kanlar içindedir. Yine bahsi geçen hapisanelerde bazı mahpuslara jandarma tarafından ateş açıldığı iddiası mevcut olup bu iddianın doğruluğu teyit edilememiştir. Her ne kadar Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yasal mevzuat çerçevesinde müdahale yapıldığı iddia edilmişse de ulusal ve uluslararası mevzuat hapisanelerde yaşam hakkının ihlalini gerekli kılacak bir düzenleme öngörmemiştir. Dolayısıyla ivedi olarak hayatını kaybeden mahpusların baro temsilcileri eşliğinde otopsi yapılarak ölüm nedenleri kamuoyuna açıklanmalı; bağımsız ve tarafsız insan hakları örgütlerinin söz konusu hapisanelerde inceleme yapması gerekmektedir.

BİR AFET NASIL YÖNETİLMEZ ?

Gerek deprem bölgesinden edindiğimiz izlenim gerekse ortaya çıkan bilanço bize “**Bir Afet Nasıl Yönetilmez**” adlı bir süreç içinde olduğumuzu göstermektedir. Yıllarca dinlenmeyen uyarılar, yerle bir olan şehirler, afallayan AFAD, depremzedelerin feryadından kaçan ekranlar, engellenen sosyal medya, OHAL ve kaybedilen binlerce insan.

Deprem bir doğal afettir ancak depreme hazırlıksız olmak ve deprem sonrası koordinasyon beceriksizliği bir siyasettir. Bunun üzerine insanların seslerini duyurabilecekleri tek yer olan sosyal medyayı kısıtlamak, sokaktaki insanları provokatör ve hain olarak ilan etmek de keza bir siyasettir.

Bütün bunlar yaşanırken, birçok şehir yıkılmış, binlerce insan henüz enkaz altındayken Cumhurbaşkanının ekrana çıkıp insanları tehdit edip hakaretler etmesi veya Adıyaman valisi örneğinde olduğu gibi açıkça gerçeğe aykırı beyanda bulunarak şehirde sadece 1-2 binanın yıkılmış olduğunu söylemek, bundan dolayı şehre yardımların geç gitmesine sebep olmak ve halkın acısı karşısında gülümseyebiliyor olmayı tarif etmek ise ne bir yönetim krizi ile ne de hazırlanmamış ve kötü durumda olma haliyle açıklanabilir.

Bu sürece ilişkin onlarca sorun sıralamak mümkün ancak iktidarın sorunlara çözüm arayışından çok, oluşan bu enkazları nasıl kendi lehine çevireceğinin veya en azından siyaseten zarar görmemenin arayışında olduğu gözlemlenmektedir. Nitekim yaşanan yıkım, kaybedilen binlerce insan varken devletin eksik kaldığı ve insanların göz göre göre öldüğü bir ortamda; enkazlar yerine gündemi “yağmacılar”, mülteciler, hapisanede yaşananlar, işkenceler ve bunları alkışlayanlar meşgul etmektedir.

Sonuç yerine;

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği olarak raporda yazılı hak ihlallerinin birçoğu için hukuki süreç başlatmış olduğumuzu devam eden günlerde de bölgedeki tüm çalışmalarını takip ederek her türlü hukuksuzluğa karşı mücadele içerisinde olacağımızı belirterek raporu depremde hayatını kaybeden Şeyma'nın üç sene önce İzmir depreminden sonra sosyal medya da paylaştığı mesajla bitirmek istiyoruz.

'Bir deprem ülkesinde yaşayan ve deprem tehlikesi yüksek illerden Maraş'ta yaşayan biri olarak bir gün burası da Elazığ'ın, İzmir'in kaderini yaşarsa benim için ailem için veya herhangi biri için melek oldu diye iyileştirmeler yapmayın. Hakkımızı arayın.'(Şeyma, 3 kasım 2020-Twitter)

Hakkınızı arayacağız!

ÖZGÜRLÜK İÇİN HUKUKÇULAR DERNEĞİ İSTANBUL ŞUBESİ